

Al twintig jaar strijd over twee seconden Kraftwerk

Het Hof van Justitie in Luxemburg moet zich uitspreken over een al decennia slepende rechtszaak rond een nummer van een Duitse popband. Alles draait om samplen en of dat 'klankjatten' is of een vorm van kunst.

Zijn het twee seconden? Of ruim vier minuten? Die vraag houdt menig jurist al sinds 1997 bezig. In dat jaar komt het liedje 'Nur Mir' van de Duitse rapster Sabrina Setlur uit. De producent, Moses Pelham, gebruikt daarin een opname van twee seconden van het percussieritme van het twintig jaar daarvoor verschenen nummer 'Metall auf Metall' van de Duitse elektronicaband Kraftwerk.

Een sample (een snipper geluid uit de originele opname van een muziekstuk) van maar twee seconden, meent Pelham. Nee, stelt Kraftwerk, die snipper komt telkens terug. En je pleegt zonder ons iets te vragen inbreuk op onze rechten.

Sindsdien is een juridische loopgravenstrijd losgebarsten, die zich over meerdere gerechtshoven uitstrekt. Na jaren procederen ligt de zaak nu op verzoek van het Duitse hooggerechtshof bij het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Kraftwerk staat inmiddels op voorsprong. Advocaat-generaal Maciej Szpunar van het Europese Hof stelde in december dat de Duitse elektronicaband gelijk heeft. Of zijn advies staande praktijk wordt in Europa, zal over enkele maanden blijken.

Waar gaat dit over? 'Door sampling haalt de artiest niet alleen inspiratie uit het werk van anderen, maar eigent hij zich ook de resultaten van anderms inspanning en investering toe', stelt Szpunar. In het auteursrecht is hergebruik van delen van een compositie onderworpen aan een creativiteitstoets, legt muziekrechtsspecialist Bjorn Schipper van Schipper Legal uit. Maar in de kwestie-Kraftwerk staat naburig recht ter discussie: het recht op de opname. En dat gaat vooral over geld.

'Dat naburig recht is de opbrengst van de fanatieke lobby die de muziekindustrie in de jaren zestig en zeventig heeft gevoerd om haar eigen recht op opname in Europa vast te leggen', zegt Schipper. 'De sector had toen veel last van bootlegging, piraterij met illegale kopieën.' De Europese bescherming van rechthebbenden is

sindsdien behoorlijk opgevoerd en bevindt zich ongeveer op het stringente Amerikaanse niveau.

Zo dicteert het naburig recht dat, of je nu een halve of 27 seconden van een originele opname gebruikt, je toestemming van de eigenaar van het nummer moet vragen. Het doel is dat de eigenaar van het recht de gemaakte kosten voor de opname terugkrijgt.

ONDERGRENSEN

De Kraftwerk-zaak draait volgens Schipper over de vraag of er een ondergrens in het naburig recht bestaat. Is een sample van twee seconden wel genoeg om van een inbreuk te spreken? De huidige praktijk houdt in 'dat je al snel tegen de lamp loopt, hoe creatief de artiest ook is geweest', zegt Schipper.

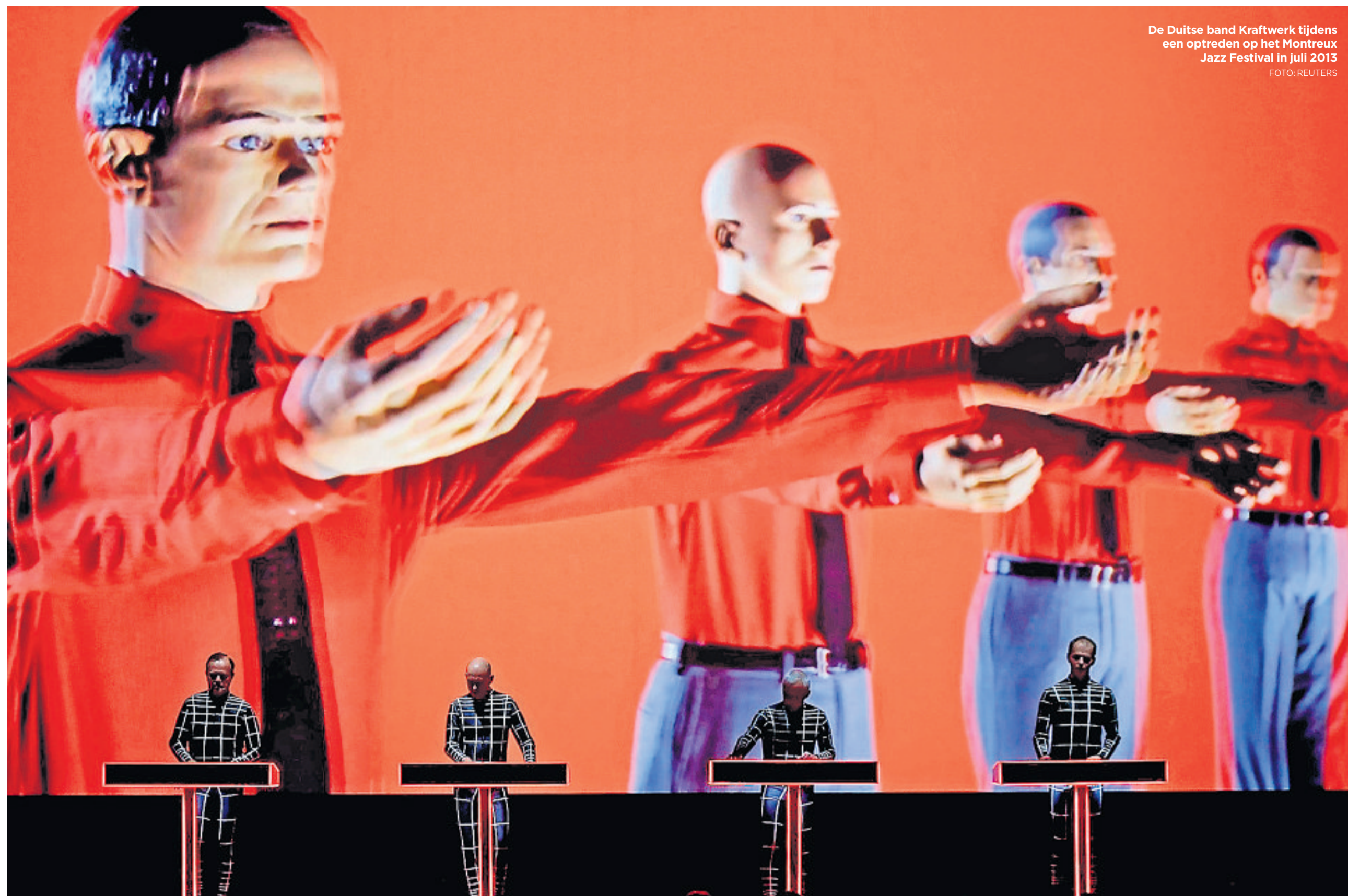
In de VS dicteert jurisprudentie uit de Bridgeport-zaak uit 2005 dat degene die geen toestemming vraagt voor gebruik van een origineel muziekstukje, fout zit. 'Dat heeft een ijzig effect op de sector', vooral in dance en hiphop, aldus Schipper. 'Artiesten zijn meer op hun hoede.'

Je moet creativiteit behoorlijk beschermen, schetst Willem Hoyng van advocatenkantoor Hoyng Rokh Monegier het dilemma. Maar een strikte toepassing van het recht kan ook creativiteit in het gedrang brengen, zegt hij. 'Ik geef

'Ik geef direct toe dat dj's die allerlei stukjes uit elkaar halen en weer aan elkaar plakken best creatief bezig zijn'

Willem Hoyng
advocaat Hoyng Rokh Monegier

De Duitse band Kraftwerk tijdens een optreden op het Montreux Jazz Festival in juli 2013
FOTO: REUTERS

direct toe dat dj's die allerlei stukjes uit elkaar halen en weer aan elkaar plakken best creatief bezig zijn.'

Soms leidt de juridische verlamming tot bizarre kwesties. Het werk van het hiphoptrio De La Soul, dat eind jaren tachtig met het miljoentalbum *3 feet high and rising* doorbrak, was jarenlang niet te downloaden of streamen. Reden: het album staat stijf van de samples, en of er afspraken waren gemaakt over digitale exploitatie was onduidelijk. Recentelijk maakte platenlabel Tommy Boy bekend dat het werk van De La Soul nu eindelijk wel digitaal beschikbaar komt. Maar dat leidde tot een conflict met het hiphoptrio: Tommy Boy eiste 90% van de opbrengsten op. Dat pikte De La Soul niet.

Evolutie in de muziek lijkt sowieso één op één verbonden met evolutie in de jurisprudentie. Zo vastlegde een Amerikaanse rechtbank eind 2018 een eerder vonnis dat de artiesten Pharrell Williams en Robin Thicke de erven van zanger Marvin Gaye zo'n \$5 mln moeten betalen voor inbreuk op het auteursrecht op Gayes 'Got to Give It up'. De zomerhit 'Blurred Lines' van Williams en Thicke lijkt daar verdacht veel op, vond de rechtbank, ook al was geen sprake van het kopiëren van stukken van de muziek.

Precies het aspect 'gelijkenis' is een nachtmerrie voor artiesten, schetste specialist Richard

Andere valse noten

De muziekindustrie rammelt van de rechtszaken waarin artiesten elkaar verwijten in te breken op intellectuele eigendomsrechten. Een bekende kwestie is de wereldhit 'Bittersweet Symphony' (1997) van de Britse band The Verve. The Verve gebruikte voor dit liedje delen uit 'The Last Time' van de Rolling Stones (1965). Ze beloofden in ruil hiervoor de helft van de royalty's van hun hit af te dragen aan het recht-hebbende platenlabel Decca. Maar een voormalig

manager van de Stones stelde later dat The Verve veel meer muziek gebruikte dan afgesproken en eiste alle royalty's op. The Verve verdiende geen cent aan zijn wereldhit. Een andere bekende kwestie betreft de procedure rond 'Stairway to Heaven' van Led Zeppelin. De erven van Randy Wolfe, oprichter van de Amerikaanse band Spirit, wijzen erop dat de eerste gitaarmelodie in het nummer 'Taurus' van Spirit bijna identiek is aan het begin van het

later verschenen 'Stairway to Heaven'. In 2016 oordeelde de rechter dat er geen sprake was van schending van het auteursrecht van Spirit. Maar vorig najaar stelde een andere rechter dat het proces over moet. De rekening kan behoorlijk oplopen: volgens muziekblad Billboard betaalden in 2015 nog altijd 163.000 mensen voor het downloaden van 'Stairway to Heaven'. De erven van Wolfe zouden volgens Billboard tientallen miljoenen compensatie willen.

Niles in 2015 op de website van de Berklee College of Music in de analyse. Door te stellen dat de gelijkenis tussen de ritmesectie van 'Blurred Lines' en 'Got to Give It up' neerkwam op inbreuk van auteursrecht, introduceerde de rechter een nieuw criterium voor plagiaat. Maak je maar op voor een regen aan rechtszaken, waarschuwde Niles.

Schipper beschouwt rechtszaken van platenlabels tegen samplende artiesten als 'symptomen van een aflopend verdienmodel, een kat die zichzelf in de staart bijt'. De industrie probeert krampachtig de terugval in inkomsten te compenseren, aldus de jurist.

Partijen treden daarbij calculerend op. 'Ze wachten af tot een plaat boven het maaieldd uitkomt en slaan dan pas toe. Je zet dan de artiest klem: of flink betalen of grote vertraging. En het momentum voor je zomerhit is voorbij.'

De jurist pleitte eerder voor zelfregulering in de muzieksector via onder meer een gedragscode. Daarbij vragen samplende artiesten altijd toestemming, maar ligt de berekenmethode voor een vergoeding vooraf vast. Het uitgangspunt moet een redelijk tarief zijn, en 'een systeem waarin iedereen weet waar hij aan toe is', zegt Schipper. 'Je moet dit benaderen als een geldprobleem. Dat laat zich makkelijk oplossen.' In de rekenformule moeten volgens hem kosten voor studiotijd, de inzet van sessiemu-

zikanen en montage meewegen, maar ook de vraag of de investering van de eigenaar van de masteropname na jaren niet allang is terugverdiend. 'Dat kun je met een vrij simpel algoritme uitrekenen', aldus Schipper.

Dit is natuurlijk toekomstmuziek. Vraag 1 is of het EU-Hof het advies van advocaat-generaal Szpunar overneemt. Dat betekent bevestiging van de bestaande praktijk, constateert Schipper teleurgesteld. De Amsterdamse jurist putte er juist hoop uit dat het Duitse hooggerechtshof in de zaak eerder leek te suggereren dat je samples niet louter moet bekijken als 'klankjatten', maar als een vorm van kunst. Dat zou soepeler gebruik van de geluidsnummers mogelijk maken.

Maar het Hof neemt adviezen lang niet altijd over. 'We moeten kijken wat het hiervan maakt', zegt ook Willem Hoyng. 'Dat is redelijk onvoorspelbaar; het kan alle kanten op gaan.'

Dan rest er nog één vraag. Zou Kraftwerk nee hebben gezegd als Moses Pelham toestemming had gevraagd? Dat valt nog te bezien. Toen Coldplay de beginmelodie van Kraftwerk wilde gebruiken in het nummer, kostte het Chris Martin van Coldplay behoorlijk wat moeite om met de Duitsers in contact te treden. Uiteindelijk stuurde hij in zijn beste schoolduits een briefje. Enkele weken later volgde per post een ultrakort antwoord uit Duitsland: 'Yes.'

In het kort

- Over een twee seconden duren muziekfragment van Kraftwerk woedt een loopgravenoorlog die al twee decennia duurt.
- De zaak geldt als bepalend voor de creatieve ruimte die artiesten hebben in het samplen van anderms materiaal.
- Critici zien de strenge opstelling van platenlabels als 'stuiptrekkingen' van een afstervend verdienmodel.

Meer online
Dossier
fd.nl/juridisch

